

Kako bi se utvrdilo kojim imenom i zamjenicama se obraćati zatvoreniku_ci, pitati zatvorenicu_ka uz senzibilitet i u privatnosti da razjasni:

1. Kako samo-identificira svoj rod
2. U kojem rodu trenutno živi i je li to različito od roda koji je osobi pripisan pri rođenju
3. Prolazi li osoba kroz tranziciju
4. Je li osoba promijenila ime i/ili oznaku spola u dokumentima i ako ne, namjerava li to učiniti

Omogućiti trans osobama pristup pravnom priznanju roda (promjeni dokumenata)

Omogućiti trans osobama privatne tuševe ili drugačije vrijeme tuširanja te izbor dijeljenja ćelije s drugim trans osobama.

Tijekom pretraživanja, omogućiti LGBTI osobama da biraju koji službenik ili službenica će ih pregledati, posebice prilikom pretraživanja koje uključuje skidanje odjeće. U svakom trenutku tijekom pretraživanja poštivati rodni identitet osobe. Osigurati privatnost tijekom pretraživanja, posebice kad je riječ o pretraživanjima koja uključuju skidanje odjeće. Posebnu pažnju obratiti na pretraživanje trans i interspolnih osoba u područjima grudi i genitalija. Ukoliko je osoba nedavno operirana i/ili ima tjelesne komplikacije nastale uslijed operacije, nužno je tražiti medicinski savjet kako bi se moglo sigurno pretraživati osobu.

PRAVA I SPECIFIČNOSTI RADA S TRANS I RODNO NENORMATIVNIM OSOBAMA

u zatvorima ili kaznionicama

Prava i specifičnosti rada s trans i rodno nenormativnim osobama

lipanj 2020.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUDA
UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJU

TRANS
AID

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUDA
UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJU

TRANS
AID

Transrodne ili trans osobe – osobe čiji se rodni identitet razlikuje od rodnog identiteta očekivanoga za spol koji im je pripisan pri rođenju. Uključuje trans muškarce, trans žene i rodno nebinarne osobe. Trans osobe mogu i ne moraju biti u procesu prilagodbe spola (tranziciji)

Transpolne osobe - osobe koje žele prilagoditi ili su već prilagodile svoje primarne i/ili sekundarne spolne karakteristike medicinskim intervencijama (hormonima i/ili kirurgijom)

Trans muškarac – muškarac kojem je pri rođenju pripisan ženski spol

Trans žena - žena kojoj je pri rođenju pripisan muški spol

Rodno nebinarna osoba (*genderqueer, rodno varijantna ili nenormativna osoba*) – osoba koja se rodno ne identificira unutar društveno određenih definicija muškog i ženskog identiteta

Rodna disforija - stres uzrokovan nepoklapanjem rodnoga identiteta neke osobe i spola koji joj je pripisan pri rođenju (skupa s povezanom rodnom ulogom i/ili sekundarnim spolnim karakteristikama). Rodna disforija je ujedno i dijagnoza (Dijagnostički i statistički priručnik za mentalne poremećaje DSM-5)

Najčešći problemi

Verbalno nasilje

- korištenje pogrdnih naziva (trandža, peder, lezba, ono i slično)
- ismijavanje ("ti nisi prava/i žena/muškarac", "šta si ti?")
- namjerno korištenje pogrešnih zamjenica
- prisiljavanje na otkrivanje svoje seksualne orijentacije i rodnog identiteta (primjerice kroz nasilno skidanje odjeće)
- traženje seksualnih usluga

Fizičko nasilje

- prelaćivanje (posebice trans žena)
- seksualno nasilje (prisiljavanje na seksualne odnose, najčešće uz prisustvo drugih zatvorenika_ca)

Privatnost

- nemogućnost ispunjavanja osnovnih higijenskih potreba
- nemogućnost primanja potrebne zdravstvene skrbi
- prisilno otkrivanje seksualne orijentacije i rodnog identiteta

Zdravstvena skrb

- nedostupnost hormonske terapije
- nedostupnost redovitog praćenja zdravlja (npr. nakon operacije, ako je osoba već na hormonskoj terapiji i slično)
- nedostatak psihološke podrške

Preporuke

Osigurati sigurnost i dostojanstvo svim osobama u zatvorima, uključujući LGBTI osobe. Poduzeti posebne mjere kako bi se adekvatno zaštitio i poštovao rodni identitet transrodnih osoba u zatvorima. Jasno dati do znanja LGBTI osobama u zatvorima da institucija u kojoj se nalaze neće tolerirati nikakve oblike nasilja i diskriminacije nad LGBTI osobama.

Smjestiti trans osobe u zatvore koji odgovaraju njihovim rodnim identitetima, bez obzira na oznaku spola u njihovim osobnim dokumentima. Ukoliko je potrebno iz sigurnosnih razloga i ukoliko je moguće, trans osobe smjestiti u zaseban dio zatvora koji mora odgovarati uvjetima u ostatku ustanove. Od izuzetne je važnosti prilikom odlučivanja o smještaju trans osobe imati pristanak same osobe.

Osigurati adekvatnu zdravstvenu zaštitu LGBTI osobama. Ukoliko je trans osoba prije dolaska u ustanovu započela hormonalnu terapiju, osigurati nastavak terapije i tijekom boravka u ustanovi. Omogućiti trans osobama da započnu tranziciju tijekom boravka u ustanovi ako tako žele. Osigurati kontinuirano praćenje zdravlja, posebice trans osobama koje su u medicinskoj tranziciji.

Poduzeti posebne mjere zaštite protiv fizičkih i verbalnih napada, silovanja i drugih oblika seksualnog zlostavljanja nad LGBTI osobama.

Osigurati adekvatnu i kontinuiranu edukaciju zaposlenika_ca o pravima i potrebama LGBTI osoba, kao i mehanizmima prevencije i smanjenja nasilja i diskriminacije nad LGBTI osobama, te radu s ranjivim skupinama. Edukacije organizirati u suradnji s lokalnim udrugama koje se bave pravima LGBTI osoba.